

WAARHEEN MET JE GRASMAAISEL?

AANLEG EN ONDERHOUD VAN HET GAZON

Over gras is al veel geschreven. Weidegras en gazon zijn het onderwerp van talrijke studies. Het beheer ervan houdt veel mensen bezig. Er bestaat dan ook heel wat ervaring over zowel de soorten gras als hun bemesting, het ideaal maairegime, de weerstand tegen betreding, ziekteresistentie, enz.

Ook het milieuaspect bij het gazonbeheer wint de laatste jaren steeds meer aan belang. Professionele groenbeheerders en particuliere tuinbezitters streven naar minder pesticiden, minder kunstmest, minder grasmaaisel en meer natuur in het gazon.

Deze brochure is geen volledige handleiding over gazonbeheer en de verwerking van grasmaaisel. Over specifieke onderwerpen als bemesting van het gras of de aanleg van bloemenweiden verwijzen we naar gespecialiseerde literatuur. Deze brochure bundelt wel een aantal tips die de voorbije jaren uit het streven naar een milieuvriendelijk gazonbeheer zijn gegroeid. Tuinaannemers passen ze meer en meer toe, de gemeentelijke groendienst maken er gebruik van en ook vele particuliere tuinbezitters sparen er jaarlijks veel geld en tijd mee uit. En het gras, de bodem, de lucht en de dieren in onze tuin varen er wel bij.

In samenwerking met de Vlaamse Compostorganisatie:
Vlaco VZW
Kan. De Deckerstraat 37
2800 Mechelen
tel.: 015 451 374
fax : 015 218 335
www.vlaco.be

Het grasplantje

Een gazon is een veldje van afzonderlijke grasplantjes die dicht bij elkaar staan. Gras is een eenzaadlobbig, net zoals prei of lelies. Het kiemplantje van een zaadlobbig heeft maar één blaadje; bij tweezaadlobbigen zijn dat er twee. Een kenmerk van eenzaadlobbigen is dat elk nieuw blad groeit vanuit de basis van de plant en niet vanuit de top. Vandaar dat je gazon zo goed bestand is tegen maaien (het voortdurend aftoppen van de grasplantjes). Wordt het grasplantje te kort gemaaid, dichtbij het groeipunt, dan ondervindt het wel hinder.

Grassen hebben daarnaast de belangrijke eigenschap dat ze kunnen uitstoelen. De knoppen die zich onderaan de plant bevinden, lopen uit net onder of boven het bodemoppervlak. Het uitstoelen wordt bevorderd door het maaien van de plant. Gras groeit behalve in de hoogte dus ook in de breedte zodat er een dichte grasmatten ontstaat.

- 1 Haal niet meer dan 1/3 van de grashoogte weg per maaibeurt en maai voldoende hoog. Zo geef je optimale groeikansen aan je gazon.
- 2 Bij te laag maaien raak je het grasplantje op zijn gevoeligste plaats.
- 3 Ieder blad van het grasplantje vertrekt vanuit de basis van de plant.
- 4 Gras wortelt van nature oppervlakkig. Door het gazon niet te besproeien stimuleer je de wortels om dieper te groeien, op zoek naar water.

Grassoorten

Er bestaat niet één soort gras. In iedere grasmatten komen meerdere soorten voor. Ze vullen mekaar aan. Iedere soort heeft zijn specifieke eigenschappen. In perioden van droogte of extreme koude, op plekken die veel belopen worden of vaker gemaaid, in de schaduw van een muur of op een lagere vochtige zone in het gazon... telkens zullen één of meer soorten de overhand nemen terwijl de andere stand-by blijven. Het is dan ook logisch dat het graszaad dat je koopt uit een mengsel van meerdere soorten bestaat. Veel voorkomende grassoorten zijn roodzwenkgras, gewoon struisgras, veldbeemdgras en Engels raaigras. Van iedere soort werden dan nog eens tientallen rassen geselecteerd, elk met ook weer heel specifieke eigenschappen. Daarbij werd onder meer rekening gehouden met de weerstand tegen het betreden, de mogelijkheid om zich na beschadiging te herstellen, de kiemkracht en de ge-

lijkmatische groei, de groene kleur in de winter en in de zomer, de droogteresistentie en de weerstand tegen ziekten en tegen maaien.

Wat de groeikracht betreft, wordt voor gazongras naar rassen gestreefd die zo traag mogelijk groeien. Bedoeling is dat ze voldoende groeien om het normaal gebruik en betreden te overleven. Vooral de laatste jaren wordt op deze eigenschap erg de nadruk gelegd. Traaggroeiende grassoorten hebben het grote voordeel dat ze minder gemaaid moeten worden en dus minder grasafval produceren.

Aan de andere kant van de curve zit uiteraard het weidegras. Dat moet zo snel mogelijk groeien om als voedselbron te dienen voor het vee.

Bemesten van gras – een goede tuinbodem

Zoals alle planten heeft ook gras voedsel nodig. Gras wortelt oppervlakkig, de grootste wortelmassa bevindt zich in de bovenste 10 cm van de bodem.

De voedselvoorraad van de bodem en de beschikbaarheid ervan voor de planten is afhankelijk van het bodemtype. Zand houdt weinig voedsel vast, leem- en kleibodems doen dat een heel stuk beter. Veel wordt echter goed gemaakt door het humusgehalte van de bodem. Humus houdt zowel vocht als voedingsstoffen vast om het dan volgens de behoefte van de plant weer vrij te geven.

Als de voedselreserve in de bodem daalt en niet opnieuw wordt aangevuld, dan zal het gras minder groen kleuren, zijn groeikracht verliezen en stilaan het onderspit delven in de concurrentie met andere planten in het gazon. Sommige grassoorten (vooral de snelgroeiende) zijn hieraan erg gevoelig, andere minder.

Gras groeit het hele jaar door en heeft dus ook altijd voedsel nodig. In de winter is dat verwaarloosbaar weinig, in het voorjaar en de zomer een stuk meer. De behoefte aan voedsel is erg afhankelijk van de temperatuur. Vooral

in het voorjaar kunnen een paar zonnige dagen je de indruk geven dat de grasgroei onstuitbaar opveert en een flinke dosis meststof nodig heeft. Wanneer dan enkele dagen later de temperatuur weer sterk daalt, stopt de grasgroei en spoelen de aangebrachte meststoffen met de regen uit. Gebruik daarom best traag werkende en bij voorkeur organische meststoffen voor je gazon. De snelheid waarmee de meststoffen vrijkomen en beschikbaar worden voor de plant, is dan afhankelijk van de temperatuur. Ook fijn gezeefde compost komt in aanmerking voor de bemesting van je gazon. Je kan daarvoor compost gebruiken die je zelf thuis maakt, maar ook GFT- of groencompost afkomstig van een professionele composteerinrichting.

Een doorgedreven bodemverbetering van je tuin bij de aanleg van het gazon, voorziet de bodem van een jarenlange reserve aan humus en traag werkende meststoffen. In principe is dan hoogstens nog wat bijkomende stikstofbemesting nodig. Een bodemverbetering verkrijg je door per vierkante meter 12 à 20 kg (15 tot 25 liter) compost met een frees in te werken.

Er zijn ook planten die het gras gezelschap houden en die meststoffen aanvoeren in de bodem! De Rhizobium-bacteriën komen voor op de wortels van vlinderbloemigen zoals klavers en leggen stikstof vast uit de lucht. Een deel van die stikstof komt ter beschikking van de waardplant waar ze op leven en van de planten in de buurt.

Tot slot: voor een fris en groen gazon komt het er niet om aan het gras in de tuin zo snel mogelijk te laten groeien, wel om het gezond te houden. Een goede, luchtige bodem vol humus en bodemleven is hiervoor van cruciaal belang. Tuinbodems met veel humus drogen niet snel uit en laten het overvloedige water snel in de bodem indringen.

Begieten

Behalve meststoffen heeft gras ook water nodig. De graswortels bevinden zich in de bovenste 10 cm van de bodem. Dat maakt ze nog extra gevoelig voor uitdrogen. Toch moet je je gazon slechts zelden gieten. Alleen na het inzaaien kan het nuttig zijn om de kiemende graszaadjes een duwtje te geven. Nadien kan de sproeier beter in het berghok blijven. Het stimuleert de plant tot oppervlakkig wortelen. Wanneer je dan tijdens een langere droogteperiode net met vakantie bent, is de kans groot dat je gazon volledig uitdroogt. Het besproeien van het gazon betekent bovendien een enorme verkwisting van water.

Besproei je nooit, dan zullen de wortels dieper de grond indringen en zal de grassamenstelling zich aanpassen. Bij langere droogte zijn de gevolgen miniem en herpakt het gazon zich snel. Verhoog je de maaistand daarenboven een paar centimeter dan overschaduw het gras beter de bodem en loopt de temperatuur minder hoog op. Zo verdampt er minder water. Besproeien heeft ook nog een ander nadeel. Het stimuleert de groei en de grasproductie. Je moet dus vaker maaien en je oogst meer maaisel per maaibeurt. Door je bodem van bij de aanleg te voorzien van een grote humusreserve, houdt hij het vocht na een regenbui of na het gieten veel langer vast.

Tips

- Bemest weinig of niet. Gebruik enkel traag werkende organische meststoffen of compost.
- Besproei je gazon niet.
- Verhoog de maaistand van je grasmaaier tot 4 à 5 cm.
- Regel je maaibeurten zodanig dat je niet meer dan een derde van het gras per keer verwijdt.

Gras maaien

Je gazon kan slechts een gazon blijven als je het op min of meer regelmatige tijdstippen maait. Zoniet groeit het uit tot een weiland met los van mekaar staande pollen waartussen zich ruigtekruiden en na een tijdje zelfs struiken en bomen vestigen.

De wekelijkse maaibeurt maakt het gazon echter tot de meest arbeidsintensieve plek van je tuin. Je hebt er gelukkig niet veel vakkennis voor nodig, maar het kost je tijdens de zomer wel vele uren werk. Er is immers niet enkel het maaien zelf maar ook de tijd die je nodig hebt voor het leegmaken van de grasbak, het afvoeren en het verwerken van het gemaaid gras en het afwerken van de graskanten.

De maaihogte

In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, is kort maaien (op minder dan 3 cm) niet bevorderlijk voor het gazon.

Door de maaistand van je grasmachine op 4 à 5 cm af te stellen:

- spaar je de grasplantjes. Je maait immers slechts de blaadjes weg en niet de stengel met het groeipunt.
- geef je mos minder kans.
- overschaduw het gras beter de bodem en verliest deze minder water.
- vallen de grassnippers, bij gebruik van een mulchmaaier, beter tussen de grasplantjes. Iets hoger gemaaid gras verwerkt beter de aangevoerde snippers.
- geef je aan meer grassoorten de kans zich te ontwikkelen.
- wordt je gazon minder kwetsbaar voor ziekten.
- bevordert je het bodemleven en voorkom je viltvorming.

Probeer de maaibeurten en de maai-frequentie zo te regelen dat je telkens ongeveer een derde van de hoogte van het gras verwijdt. Stel het maaien dus niet te lang uit. Hoe vaak je precies moet maaien, zal voornamelijk afhangen van de weersomstandigheden. Bij vochtig en warm weer groeit het gras veel sneller dan wanneer het koud is of extreem droog.

Over welk type maaier je ook beschikt, besteed aandacht aan het onderhoud

ervan. Zorg vooral dat de messen tijdig worden geslepen zodat je een zilver snede bekomt. Bij normaal gebruik kan je de gazonmaaier best jaarlijks een grondige onderhoudsbeurt geven. Of je maaier nu elektrisch of met een benzinemotor wordt aangedreven, maaien zal steeds in meer of mindere mate aanleiding geven tot luchtverontreiniging. Met een goed afgestelde motor kan je de uitstoot van schadelijke gassen tot een minimum beperken.

Elke maand een ander boekje in dit gazon en de bloemen blijven heel lang vers.

Onkruidbestrijding

Strikt genomen kan je alles wat je niet zelf gezaaid of geplant hebt in de tuin als onkruid beschouwen. Met een beetje tolerantie en interesse voor wat zich spontaan aanbiedt, kom je echter snel tot de vaststelling dat ook daar boeiende planten tussenzitten. Een beetje gedoogbeleid kan je gazon en eigenlijk je hele tuin een stuk rijker en interessanter maken.

Onkruid weren uit het gazon is zo goed als onmogelijk. Reeds vóór het inzaaien zijn de onkruidzaden in de bodem aanwezig. De werkzaamheden bij de aanleg van je gazon hebben ze

zelfs naar boven gebracht en geactiveerd. Daarenboven voeren dieren en vooral de wind ook heel wat zaden aan. De meeste onkruiden verdragen het wekelijks maaien niet en zullen spontaan verdwijnen. Je kan ook experimenteren met de maaihoogte. Pas echter op met te kort maaien. Je loopt dan het gevaar ook een aantal grassoorten te verliezen. Andere onkruiden kan je eenvoudig met de hand verwijderen. Soms bloeien ze zo mooi dat ze niet eens storen. Zitten er uiteindelijk toch nog een paar lastposten in je gazon, dan zal je moeten kiezen: er mee leren leven of een herbicide gebruiken. Denk er wel aan dat een

herbicide meteen alle mooi bloeiende kruiden vernietigt en dat je een serieuze aanslag pleegt op het leven in de bodem en vaak ook op planten in de buurt.

Lees aandachtig de aanwijzingen en de gebruiksaanwijzing van het gebruikte product en hou je aan de opgegeven dosis. Vergeet niet dat je bij de volgende maaibeurten met 'belast' grasmaaisel opgescheept zit dat voor de eigen composthoop en zeker als mulchmateriaal niet meer in aanmerking komt. Veel mensen geven hun gazon jaarlijks een routinebehandeling met onkruidbestrijder. Dit is ten zeerste af te raden.

Mos neemt een bijzondere plaats in onder de 'onkruiden'. Mos is een uitgesproken nederig plantje dat bijdraagt tot de zachtheid van het gras. Veel mensen vinden het helemaal niet erg dat mos deels de plaats inneemt van het gras in hun gazon. Dit gebeurt meestal in de schaduw van enkele bomen of struiken. Mos draagt bij tot het bosachtig karakter. De aanwezigheid van mos kan meerdere oorzaken hebben. Het komt er vrijwel steeds op neer dat het gras het niet echt goed doet en dat het mos de vrijgekomen plaats inneemt: te weinig zonlicht, te nat, te kort gemaaid, te compacte bodem...

Met een mulchmaaier rij je het gras af zonder je nadien om het maaisel te moeten bekommeren.

Mulchmaaien

Wil je graag een behoorlijke grasoppervlakte behouden en toch weinig of geen grasmaaisel produceren? De mulchmaaier of recycler-grasmachine is voor jou de ideale oplossing. Tegenwoordig vind je dit type grasmaaier in het gamma van bijna ieder merk. Het is een toestel dat zodanig is gebouwd dat het gemaaide gras volledig wordt verpulverd en vervolgens tussen de grasmat wordt teruggeblazen. Het fijn-gesnipperde maaisel komt tussen de grassprietjes op de bodem terecht waar het een dunne mulchlaag vormt, vandaar de naam. Met de mulchmaaier heb je dus gewoon geen maaisel meer. Het verteert ter plaatse en geeft zijn voedingsstoffen terug aan de bodem en het gras.

Zeker bij mulchmaaiers is het van belang voldoende hoog te maaien (4 à 5cm) zodat de grasmat het verpulverde gras volledig kan opnemen en verwerken.

Mulchmaaiers bestaan zowel in lichte als zware uitvoering, zowel elektrisch aangedreven als met een benzinemotor. Sommige merken bieden de mogelijkheid om toch eenvoudig en snel een opvangbak aan de machine te monteren. Wanneer je dus wegens slechte weersomstandigheden of vakantie enkele weken niet aan maaien toe bent geraakt, kan je het maaisel voor één keer op de 'klassieke' wijze opvangen.

Veroorzaakt mulchmaaien viltvorming?

Vilt is de naam voor de laag onverteerde stengels en wortels die op de bodem achterblijven. Wens je die viltlaag te verwijderen, dan kan je het gazon verticuteren. In heel wat tuinen zorgt dit jaarlijks ook nog eens voor een flinke berg afval. Voor alle duidelijkheid: vilt wordt niét veroorzaakt door de gemakkelijk verteerbare fijne grasblaadjes die tijdens het mulchmaaien tussen het gazon terechtkomen. Het zijn de oppervlaktewortels en de bovengrondse uitlopers van het gras zelf die moeilijker verteren. Viltvorming kan je voorkomen door de leefomstandigheden van de afbraakorganismen aan het bodemoppervlak te verbeteren. Het komt er daarbij vooral op aan om het vochtgehalte onderaan het gras te verbeteren. In de praktijk betekent dit hoger maaien.

Maaifrequentie

Om te voorkomen dat je per maaibeurt meer dan een derde van de grashoogte moet afmaaien, dien je een zekere regelmaat aan te houden bij het maaien. Voor een groot deel van de zomer – ook met een gewone grasmaaier – betekent dit één maaibeurt per week. Omdat de mulchmaaier behalve maaien het gras ook moet versnipperen en tussen het gazon terugblazen, mag het maaien zeker niet worden uitgesteld. Meer nog dan bij het 'klassiek' maaien is het bij mulchmaaien van belang dat het gras droog is. Nat gras klit immers gemakkelijk aan elkaar en verspreidt zich moeilijker tussen de grassprietjes. Moet je toch maaien bij nat weer en wil je niet dat er wat gras op het gazon blijft liggen? Monteer dan snel de opvangbak en verwerk het gemaaide gras in de compostbak.

Geeft mulchmaaaien meer werk?

Aangezien je bij mulchmaaaien best een strikt maairegime hanteert, kan het best zijn dat je tijdens het groeiseizoen een (paar) keer meer moet maaaien. Daar staat echter een aanzienlijke tijdsbesparing tegenover. Je moet niet steeds stoppen om de grasbak leeg te maken en je hoeft het grasmaaisel ook niet af te voeren of te verwerken! Enkel op het einde van de maaibeurt het toestel onderaan even proper maken en klaar is kees.

De voordelen van mulchmaaaien

- *Het gaat sneller.*
- *Je hebt geen afval meer.*
- *Je moet minder bemesten.*

Aandachtspunten

- *Je moet iets vaker maaaien.*
- *Het gras moet (vrij) droog zijn.*
- *Je reinigt je grasmaaier best na iedere beurt.*

Zelfs een beperkte gazonoppervlakte kan per maaibeurt een aardige berg gras opleveren

WAARHEEN MET HET MAAISEL?

Composteren

Composteren is niet: het gras op een hoop gooien, week na week, jaar na jaar, zonder er naar om te kijken of het te beluchten. Dit heeft meer weg van de bewaringstechnieken die veetelers toepassen om gras op te slaan als wintervoer voor hun dieren: opeengepakt en met een plastic zeil erover. Hier is van composteren geen sprake.

Bij composteerders staat grasmaaisel bekend als een lastig product. Niet omdat het moeilijk verteert, maar omdat het veel te snel verteert. Dat kan je merken wanneer je een hoeveelheid gras op een hoop legt of in een zak stopt. Binnen een paar uur is het gras zo warm dat je er je hand niet meer kan in steken. Je ziet het volume sterk verminderen en als je er een dag later in krabt, is de geur niet te harden.

Hoe komt dat? Grasmaaisel bevat veel water én veel voedingsstoffen. Dat zijn twee elementen die door afbraakorganismen erg geapprecieerd worden. Daarenboven heeft grasmaaisel een lage koolstof-stikstofverhouding en bevat het geen houtvezels of andere moeilijk verteerbare stoffen. Omdat het zacht is, zakt het tijdens de vertering gemakkelijk in elkaar. Er ontstaat een gebrek aan lucht, de derde belangrijke composteringsfactor. Zonder zuurstof verloopt het composteringsproces niet correct en ontstaan er gassen in de compost. Gevolg? Geurhinder. Bovendien heeft het materiaal de neiging om te gaan verzuren. Grasmaaisel is in composteringstermen 'groen' materiaal. Ook keukenafval is typisch groen materiaal. Het hoge vochtgehalte van het maaisel

kan je eventueel beperken door het gras niet meteen op te vangen in de grasbak. Laat het enkele uren op het gazon in de zon drogen vooraleer je het verzamelt. Zo vermindert ook het volume.

Slechte compostering en geurhinder zijn dus het gevolg van een gebrek aan stevigheid van het grasmaaisel. Het probleem is eenvoudig op te lossen: structuurmateriaal toevoegen. Structuur of 'bruin' materiaal is stevig,

eerder droog en meestal voedselarm. Voor een goede compostering streef je steeds naar een mengsel van groen en bruin. De ervaring zal je helpen, maar je kan beginnen met twee delen gras op één deel structuurmateriaal.

Zeef je er op het einde van het composteringsproces een deel van het bruin materiaal weer uit, dan kan je het een tweede keer als structuurmateriaal gebruiken.

In de zomer kan je niet altijd over structuurmaterialen zoals dennennaalden of herfstbladeren beschikken. Je doet er dus goed aan een kleine voorraad aan te leggen. Dat kan op een elegante manier door de uiteinden van een vier tot vijf meter lang stuk afsluitdraad samen te binden. Zo bekom je een mand, waar je ook gesnipperd snoeihout in kan verzamelen. Denk er dan wel aan het snoeihout te bevochtigen. Zo zal het al beginnen te composteren. Wanneer je het dan in de zomer mengt met het grasmaaisel zal het gras snel mee verteren. Omdat gras zoveel sneller verteert dan houten materiaal kan je aan het mengsel

grassnippers geregeld nieuw grasmaaisel toevoegen. Experimenteren staat vrij. Genieten van al het leven dat zich in de compost ontwikkelt ook.

Zorg er vooral voor dat je grasmaaisel en bruin materiaal steeds goed met mekaar vermengt vooraleer je het in je compostbak brengt. Zet de inhoud van je eerste compostbak, van zodra die vol is, om naar een tweede bak. Zo verbeter je nog eens extra de luchttoevoer en kan je de vochtigheid controleren. Door de intense compostering van het luchtig mengsel zal de temperatuur

Welk structuurmateriaal kan je gebruiken om onder je grasmaaisel te mengen?

- Haagscheersel.
- Dorre stengels van vaste planten die je tot in het voorjaar liet staan of wegsnoeit in de zomer.
- Herfstbladeren die je kan opsparen.
- Houtsnippers.
- Stro.
- Dennennaalden.

Sommige bladeren zoals eikenbladeren verteren vrij moeilijk. Je kan ze in de herfst verzamelen en opsparen om ze na de winter als bruin materiaal te vermengen met het gras. Succes verzekerd.

Heb je veel grasmaaisel en ander tuinafval, plaats dan enkele compostbakken in je tuin. Ze geven je de kans om het verterend materiaal een paar keer om te zetten van de ene bak naar de andere zodat de zaak luchting blijft.

18

zodanig stijgen dat er veel vocht verdampst. De kans is groot dat de inhoud van je compostbak volledig uitdroogt. De afbraakorganismen stoppen dan hun activiteit en je zal nooit compost verkrijgen! De ervaring zal je leren hoeveel water je moet toevoegen. Na enkele weken composteren moet je vlot een paar druppels water uit het mengsel kunnen persen wanneer je het samenknijpt in je vuist.

Het spreekt voor zich dat je ook ander keuken- en tuinafval kan toevoegen aan je compost. Kalken of toevoegen van starters of versnellers is overbodig. Zet eventueel je compost een tweede

keer om. Dek hem in de derde en laatste fase af zodat de voedingselementen er niet uit kunnen wegspoelen. Een droog en kruimelig eindproduct is ook veel aangenamer in gebruik.

Heb je vragen in verband met composteren, dan kan je steeds terecht bij de compostmeesters van je gemeente of intercommunale.

Ook op de website van Vlaco (www.vlaco.be) vind je heel wat nuttige informatie.

Kan je gras in een compostvat verwerken?

Een compostvat hoort bij een kleine tuin. Net zoals bij een grote tuin is het niet zozeer de oppervlakte die bepaalt of je het grasmaaisel kan verwerken maar wel het aanbod en de variatie aan structuurmateriaal. Je kan dus inderdaad ook in een compostvat grasmaaisel composteren. De hoeveelheden zullen weliswaar veel kleiner zijn.

Meng het grasmaaisel en het luchtig materiaal zoveel mogelijk vooraleer je het in het vat brengt. Gebruik wekelijks de beluchtingsstok. In het vat is ook ander keuken- en tuinafval welkom. Zet het compostvat een paar keer per jaar om. Bij iedere omzetting kan je een hoeveelheid compost oogsten en versnel je het verteringsproces aanzienlijk. Het onverteerd materiaal breng je terug in het vat. Je zal merken dat het een dag of twee later erg warm wordt in het vat.

Het komt er bij het composteren van gazonmaaisel dus vooral op aan om het in een luchtige omgeving te brengen. Een wat extreme toepassing hiervan is het opzetten van een takkenwal. Dit is een brede schutting van twee rijen palen waartussen je snoeihout en ander grof tuinafval stapelt. Ledig je hierop regelmatig je grasbak dan valt het maaisel los tussen de takken en verdroogt en verteert het zonder hinder te veroorzaken.

19

Mulchen

Steeds meer mensen verkiezen hun grasmaaisel in de tuin te houden als mulchmateriaal. Ze strooien het vers gemaaid gras in een dunne laag op de bodem tussen de vaste planten, kruiden en struiken. Ook tussen groenten is het een goed idee om de bodem bedekt te houden als bescherming tegen het uitdrogen. Vers gemaaid ruikt het gras nog aangenaam en fris. Het laat zich gemakkelijk aanbrengen en als je de dikte van de laag beperkt tot een drietal centimeter, gaat het niet gisten, verzuren of stinken.

Let wel op bij de toepassing van mulch tussen jonge en lage plantjes. Wees voorzichtig, bedek de plantjes niet. Na enkele dagen zal je misschien toch merken dat het gewas bedekt geraakt is met mulch. Geen nood. Merels die op zoek zijn naar

wormen en andere beestjes, hebben het mulchmateriaal gewoon eventjes verspreid. Na enkele weken is het laagje gras voldoende verteerd om oppervlakkig te worden ondergewerkt (maar dit is enkel nodig als er wat onkruid zou tussen staan) en kan je een nieuw laagje aanbrengen.

Wanneer je voor het eerst mulcht met gras, zal de vertering ervan misschien wat meer tijd vergen. Het bodemleven is er onvoldoende op voorbereid. De bedekking door het grasmaaisel en de voedingsstoffen die erin aanwezig zijn, zullen de afbraakorganismen echter snel activeren. Dit kan je zelf gemakkelijk waarnemen door regelmatig eens onder het laagje te gaan neuzen. Je merkt dat er wormen en ook enkele springstaarten en pissebedden opduiken.

De wormen spelen een essentiële rol in de bodem. Ze maken gangen die voor verluchting zorgen. Bij hevige regens zorgen die gangen voor het ontwateren. Tot slot verbeteren ze de kruimeligheid.

Omdat gras zogenaamd 'groen' materiaal is en dus gemakkelijker verteert dan 'bruin' mulchmateriaal zoals houtsnippers, zullen de wormen er sneller op reageren en zal het ook sneller verteren en voedsel afgeven.

De grond onder het gras verzuurt niet. Je hoeft ook niet voor schimmelvorming te vrezen. De planten in de omgeving zullen dankbaar reageren op het vocht, de aangevoerde voedingsstoffen en de verbetering van de bodemstructuur.

En onkruidzaad? Als er bijvoorbeeld straatgras of laag bloeiend onkruid in het gazon zit, kan er wel wat zaad

tussen het maaisel zitten. Even oppervlakkig schoffelen alvorens het volgende laagje mulch aan te brengen en het probleem is opgelost.

Ook slakken kunnen wel eens roet in het eten gooien, zeker op natte grond. Mulchen met gras is daarom vooral op droge grond erg aan te raden, als bescherming tegen het uitdrogen van de bodem. Heb je natte kleverige aarde in je tuin, probeer dan toch eens te mulchen in een hoekje van je tuin. Je zal merken dat de structuur en na een tijd ook de afwatering als gevolg van de wormenactiviteit toenemen.

Eten kippen gras?

Kippen zijn uitgesproken alleseters. Gekocht kippenvoer bestaat voor een groot deel uit granen en andere zaden. Als de kippen over voldoende loopruimte beschikken, scharrelen ze voortdurend. Ze zijn op zoek naar alles wat ze kunnen vinden aan wormen, pissebedden en andere beestjes. Maar ook groene plantendelen staan op hun menu. Liefst pikken ze het gras rechtstreeks en vers van het grasplantje. Maar bied je ze een hoeveelheid gemaaid gras aan dan zullen ze zich daar zeker aan tegoed doen. Uiteraard mag je niet verwachten dat je kippen na iedere maaibeurt een paar bakken

grasmaaisel verorberen. Je krijgt trouwens snel de indruk dat de kippen meer plezier vinden in het scharrelen tussen het gras dan in het gras zelf. Na enkele dagen loont dat scharrelen trouwens wel de moeite. Het bodemleven dat wordt aangetrokken door het grasmaaisel lijkt al snel interessanter dan het maaisel zelf. Zo ontstaat een mini-kringloop van organisch afval, bodemleven en kippen.

Of het grasmaaisel uiteindelijk door kippen en wormen wordt opgegeten en ingewerkt dan wel als een smurrie achterblijft, hangt af van de oppervlak-

te van je kippenren, van de grondsoort, de levendigheid van je kippen, de beschikbaarheid van ander voedsel enz. Geef de kippen nooit meer dan ze kunnen verwerken. Geef het grasmaaisel onmiddellijk na het maaien aan de kippen. Grasmaaisel verhit snel en begint te gisten. Het is dan niet meer geschikt voor de kippen.

Het is voor de kippen veel aangenaamer het gras zelf te kunnen gaan pikken op het gazon, geef ze daartoe regelmatig de gelegenheid. Ze zullen er gelijk een heleboel, mogelijk schade-

lijke organismen uitpikken.

Behalve kippen zijn ook andere neerhofdieren nuttige grasmaaiers. Eenden bijvoorbeeld bieden het voordeel niet in het gras te krabben. Ze laten de grasmat intact. Bij alle dieren moet je er natuurlijk aan denken dat wat er langs de ene kant ingaat, er langs de andere kant ook weer uit moet. Dat deel van het gazon waar je vrienden wil ontvangen of kinderen laten spelen zal je voor de dieren moeten afsluiten.

Voor konijnen, cavia's e.d. is gazonmaaisel niet geschikt.

Foto links: Deze leghennen zijn er als de kippen bij wanneer de grasbak in hun ren wordt geleegd. Ervan eten doen ze amper, ertussen scharrelen des te meer.

Foto rechts: Gemaaid gras geef je beter niet aan Piet Konijn. Zelf maaien doet hij maar al te graag.

Toch naar de professionele compostering?

Voor een groot deel van de Vlamingen is het containerpark de meest vanzelfsprekende plek om het grasmaaisel heen te brengen. Samen met heel wat anderen sta je dan op zaterdag aan te schuiven om er je zakken en aanhangwagen te lossen in de daartoe voorziene container. Vandaar gaat het op maandag naar de professionele compostinstallatie waar het gemengd wordt met ander tuinafval en omgevormd tot kwaliteitsvolle groencompost. Dit is uiteraard een goede zaak.

Stop je grasmaaisel niet in de gewone huisvuilzak. Dan gaat het naar de verbrandingsoven en verdwijnen de voedingsstoffen en het water waar het

gras is uit opgebouwd door de schouw. De inzameling van het grasmaaisel en ander tuinafval, het transport en de verwerking kosten uiteraard geld. Steeds meer gemeenten verhalen die kosten op de aanvoerder van het materiaal, volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Volgens een systeem van gedifferentieerde tarifiëring (Diftar) betaalt iedereen voor de hoeveelheid afval die hij aanvoert.

De huis-aan-huis-ophaling van groente-, fruit- en tuinafval (GFT) is voor heel wat mensen nog een manier om zich van hun grasmaaisel te ontdoen. Ook hier stappen gemeenten steeds vaker over naar het Diftar-systeem.

GFT wordt in tegenstelling tot groenafval verwerkt in gesloten installaties. Dat maakt de verwerking nog een stuk duurder. Het eindproduct wordt GFT-compost genoemd.

En waarom niet in de berm ermee of gewoon verbranden?

Volledigheidshalve vernoemen we nog twee manieren om het gras te 'verwijderen'. Die zijn niet alleen illegaal maar ook erg milieuverschadelijk.

Sluikstorten is veel minder onschuldig dan sommige mensen wel denken. Grasmaaisel bevat veel vocht en voedingsstoffen. Wanneer je jaar na jaar je grasmaaisel aan de rand van een bos of in de berm dumpst, verrijk je er plaatselijk de bodem met alle gevolgen van dien voor de flora. De interessante en bloemenrijke vegetatie verdwijnt en maakt plaats voor ruigtekruiden met als bekendste voorbeeld de brandnetel.

Ook het verbranden van grasmaaisel in de tuin is geheel uit den boze en absoluut verboden. Sommige tuineigenaars slagen er inderdaad wonderwel in om dit vochtig materiaal te doen branden. Behalve reuk- en rookhinder veroorzaakt dit ook een hele reeks van giftige verbrandingsgasen. Eén van de meest bekende zijn de dioxines. Deze ontstaan bij het verbranden van stoffen die chloor bevatten. Planten bevatten chloor in hun celvocht onder de vorm van zouten. Voedselrijke planten(delen) zoals grasmaaisel bevatten trouwens vrij veel zouten.

ALTERNATIEF GAZONBEHEER

De aanleg van de tuin is meestal niet prioritair voor wie net gebouwd heeft. Gemakkelijkheidshalve wordt dan vaak gekozen voor veel gazon. Naarmate de interesse groeit en er meer tijd vrijkomt om te gaan tuinieren, wordt de tuin verfraaid met borders van struiken en vaste planten. Wil je de klassieke paden verlaten maar toch wat openheid bewaren in de tuin dan kan je kiezen voor een bloemenweide.

Minder oppervlakte gazon ...

De meest radicale manier om de hoeveelheid grasmaaisel te verminderen is een deel van het gazon vervangen door andere beplantingsvormen. Borders van vaste planten, struiken en bomen, perkjes met bloemen, een vijver of een terras,... in de meeste gevallen zal je voor dezelfde oppervlakte niet alleen veel minder tuinafval bekommen, het zal vooral veel gevarieerder zijn van samenstelling. Het wordt vlotter verwerkbaar en geeft betere resul-

taten in compostvat of -bak.

Wil je een oppervlakte van enkele vierkante meter gazon omvormen tot bijvoorbeeld een kruidenhoek, dan kan je gebruik maken van de truc met het karton. Op enkele uren tijd en zonder je rug te belasten met spitten, is je gras vervangen door een onkruidvrije, milieuvriendelijke en voedzame kruidentuin.

Hoe ga je te werk? Verzamel grote kartonnen dozen bij handelaars die huis-

houdapparaten verkopen, vermijd geplastificeerde of met kleurinkt bedrukte dozen. Verwijder de plastic kleefstrips en plooi de dozen samen zodat je een dubbele laag karton verkrijgt. Leg dit op het gras en zorg ervoor dat de kartons elkaar goed overlappen. Je doet er goed aan om dit werkje uit te voeren wanneer de bodem vochtig is. Dat bevordert later de vertering van de grasmatten. Snij vervolgens gaten in het karton op de plaatsen waar je kruiden wil zetten. Steek op die plaatsen een stuk zode uit, maak de grond eronder los en voeg wat compost toe. Plant de eerste maanden enkel reeds gewortelde planten.

Vervolgens dek je de volledige kartonnen doos af met een 5 tot 10 centimeter dikke laag houtsnippers of compost. Je houdt daarbij uiteraard de jonge plantjes vrij.

Tijdens de volgende weken zal onder de karton het gras verdwijnen en door de wormen en het bodemleven verteerd worden. Daarbij worden de bodemstructuur en de voedingstoestand verbeterd. Onkruiden waarvan je voordien last had zullen het onder spit delven en de plaats laten aan de vers geplante kruiden die het rijk nu voor zich hebben. Na enkele maanden is ook het karton verteerd. Heb je weinig lastige onkruiden in je gazon dan kan je dit werkje uitvoeren in het najaar. Tegen het voorjaar komen de geplante kruiden dan in volle was. Heb je wel wortelonkruiden in je gazon, stel het aanbrengen van het karton dan uit tot in het voorjaar.

Hooiland, bloemenweide

Een bloemenweide bestaat vooral uit doorlevende bloeiende planten en grassen. Hebben de grassen de overhand dan spreken we van een hooilandje. Zowel bloemenweide als hooiland zijn vooral geschikt voor schrale tot matig voedselrijke gronden.

Bemesten is uit den boze. Hoe schraler de grond hoe beter. Zo krijg je meer bloemen- en plantensoorten tussen het gras. Afhankelijk van de groei-kracht moet je één- tot driemaal per jaar maaien. Op zeer zandige, arme gronden is de groei-kracht minimaal en volstaat een enkele maaibeurt in september – oktober. Is de groei-kracht iets forser, maai dan al eens tussen half juni en half juli en een tweede keer in het najaar.

Is de groei-kracht zo hevig dat een derde maaibeurt zich opdringt, dan kan je de vraag stellen of een bloemenweide op jouw grond wel zinvol is. Wacht niet met maaien tot gras en

bloemen zo hoog zijn dat ze omvallen (legeren) als gevolg van regen en wind. Maaien doe je best met een zeis, maaibalk of een stevige schijfmaaier. Door maar een paar keer te maaien in de loop van de zomer stoelt het gras minder uit en vormt het eerder pollen dan een grasmat. Na het maaien ontstaan daardoor open plekken tussen het gras. Precies daar zullen de zaden van de bloeiende planten ontkiemen.

Zowel bij een bloemenweide als bij een hooilandje moet het maaisel met de voedingsstoffen die het bevat, worden afgevoerd. Door het afvoeren verschraal je de grond en verrijk je de flora. Laat het maaisel enkele dagen nadrogen want ondertussen valt ook nog een deel van de bloemenzaden op de grond. Het maaisel is prima geschikt als diervoeder maar kan ook gecomposteerd worden. Denk er wel aan dat het maaisel veel zaad bevat en dat je er zonder hoge tempe-

ratuur in de compost niet zal in slagen om het merendeel van het zaad te vernietigen. Bij iedere maaibeurt verzamel je natuurlijk een aanzienlijke berg materiaal, minder nochtans dan wanneer je al het maaisel van de wekelijkse maaibeurten op één hoop zou gooien. Je stimuleert het gras immers niet elke keer tot extra groei. Je kunt je

bloemenweide afwisselen met gemaaide zones. Door het pad naar het tuinhuisje of de compostbak, de omgeving van de schommel, een doorkijkje naar een poeltje of een standbeeld regelmatig kort te maaien, creëer je ondanks het wilde gras en de hoge bloemen toch een gevoel van netheid.

Meer informatie

Je vindt meer informatie over composteren en afvalarm tuinieren in: 101 Compostvragen, Ivo Pauwels en Vlaco, uitgeverij Lannoo.

Meer info over het gebruik van compost in verneemt u in: Tuingrond verbeteren... met compost, een Vlaco-uitgave.

Meer info over bloemenweiden, hooilandjes, bloemenakkers en bollengrasland leest u in: De Ecologische Siertuin, John Rigaux en Rozette Van Cauteren, Velt.

Neem ook eens een kijkje op www.vlaco.be.

Eindredactie

Gerrit Van Dale

Jan Buysse

Vormgeving

www.tabeoka.be

Begeleiding vormgeving

Sofie Feytons

Gerrit Van Dale

Drukbegeleiding

Joris Delafortrie

VOOR MEER INFORMATIE, BEL NAAR 015/284.284
OF E-MAIL INFO@OVAM.BE

**OPENBARE
AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ
VOOR HET VLAAMSE GEWEST**

**STATIONSSTRAAT 110
B-2800 MECHELEN**

**TEL 015/284 284
FAX 015/203 275**

[HTTP://WWW.OVAM.BE](http://www.ovam.be)